

УДК 339.747:339.972:338.23:336.74(045)

Т. В. Черничко,

д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів,
Мукачівський державний університетORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0498-9130>

М. І. Стегней,

д. е. н., професор, професор кафедри
економіки та фінансів, Мукачівський державний університетORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4688-6447>

О. В. Феєр,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту, управління економічними процесами
та туризму, Мукачівський державний університетORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8808-3258>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.8.63

ГЛОБАЛЬНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА МОНЕТАРНУ ПОЛІТИКУ

T. Chernnychko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Economics and Finance, Mukachevo State University

M. Stehnei,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics and Finance,
Mukachevo State University

O. Feier,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management,
Management of Economic Processes and Tourism, Mukachevo State University

GLOBAL INSTABILITY AND ITS IMPACT ON MONETARY POLICY

У статті проаналізовано вплив глобальної нестабільності на формування та реалізацію монетарної політики в сучасних умовах. Обґрунтовано, що зростання глобальної невизначеності, посилення зовнішніх шоків, макроекономічних дисбалансів і ризиків для національних економік зумовлює необхідність перегляду традиційних підходів до грошово-кредитного регулювання. Систематизовано основні ознаки та прояви глобальної нестабільності, визначено особливості трансформації каналів монетарної трансмісії та виокремлено ключові напрями впливу нестабільного зовнішнього середовища на інструментарій центральних банків. Доведено, що ефективність монетарної політики в таких умовах дедалі більше залежить від здатності центрального банку поєднувати процентні, валютні, комунікаційні та макропруденційні заходи, забезпечуючи належний рівень фінансової стійкості й адаптивності до нових викликів. На цій основі зроблено висновок про необхідність упровадження сценарно орієнтованої моделі монетарної політики, здатної підвищити результативність регуляторного реагування в умовах глобальної нестабільності.

The article examines the transformation of monetary policy under the influence of global instability and substantiates the need to adapt central bank instruments to an environment of growing uncertainty, external shocks, and structural imbalances. The study is based on the assumption that global instability is no longer a temporary deviation from equilibrium but a persistent feature of the

contemporary world economy, manifested through geopolitical tensions, financial and currency turbulence, inflationary pressures, energy disruptions, logistics failures, trade restrictions, and social imbalances. It is argued that such conditions significantly complicate macroeconomic forecasting, weaken the predictability of traditional policy responses, and increase the vulnerability of open economies to external disturbances. The paper systematizes the main features and manifestations of global instability and demonstrates that its impact on monetary policy is transmitted through five interrelated channels: inflation, exchange rate, expectations, financial, and digital. Particular attention is paid to the fact that under the dominance of external and supply shocks inflation dynamics depend not only on domestic demand but also on import prices, energy costs, and logistics conditions. Exchange-rate volatility amplifies imported inflation and requires a coordinated use of interest-rate decisions, foreign exchange interventions, and liquidity management measures. At the same time, heightened uncertainty increases the importance of central bank credibility, communication quality, and the anchoring of inflation expectations. The research also shows that instability alters the functioning of the financial channel through higher risk premia, lower market liquidity, stronger segmentation of financial markets, and the growing role of non-bank financial institutions. In addition, digitalization changes the speed and form of monetary transmission, as payment phantomization and digital financial services accelerate the spread of shocks and increase short-term volatility. Using the case of Ukraine, the article confirms that effective monetary policy in an unstable global environment must rely on a broader analytical framework and on a balanced combination of interest-rate, exchange-rate, communication, liquidity, and macroprudential instruments. The findings support the conclusion that central banks need a more flexible, adaptive, and scenario-based policy model capable of responding to multidimensional risks while preserving price and financial stability.

Ключові слова: глобальна нестабільність, монетарна політика, канали монетарної трансмісії, центральний банк, інфляція, фінансова стабільність, цифровізація.

Key words: global instability, monetary policy, monetary transmission channels, central bank, inflation, financial stability, digitalization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням системної нестійкості, що проявляється у зростанні взаємозалежності між геополітичними, енергетичними, логістичними, торговельними та фінансовими ризиками. Це зумовлює формування середовища підвищеної невизначеності, в якому значно ускладнюється реалізація прогнозованої та ефективної макроекономічної політики. Для центральних банків така ситуація означає необхідність функціонування в умовах обмеженої передбачуваності інфляційних процесів, послаблення дієвості окремих традиційних інструментів регулювання та підвищення вимог до оперативності монетарних рішень. Відтак питання трансформації підходів до формування і реалізації грошово-кредитної політики набуває особливого значення, оскільки її адаптивність дедалі більше визначає здатність економіки протидіяти зовнішнім шокам, підтримувати фінансову рівновагу та зберегти потенціал для подальшого розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика глобальної нестабільності та її впливу на формування економічної й монетарної політики перебуває в центрі уваги багатьох вітчизняних науковців. У працях Є. Бублика [1], В. Гейця [2], А. Гриценка [3],

О. Дзюблюка [4], І. Заїчко, Ю. Заволоки, С. Майданюка [5], А. Мазаракі, Ю. Уманцівца [6], А. Могиліної [7], М. Наумової [8], І. Нинюк [9], М. Сенченка [10], А. Шлапака [11] та інших дослідників розкрито сутність глобальної нестабільності, охарактеризовано її економічні, фінансові, соціальні та геополітичні прояви, визначено особливості трансформації економічної політики держави в умовах кризових явищ, воєнних ризиків і зовнішніх шоків. Значну увагу в наукових працях приділено дослідженню адаптації монетарної політики до нових викликів, оцінюванню ефективності режиму інфляційного таргетування, обґрунтуванню ролі банківської системи у підтриманні фінансової стійкості, а також визначенню перспектив цифровізації монетарного регулювання. Водночас, незважаючи на вагомі науковий доробок, потребують подальшого дослідження питання адаптації монетарної політики центральних банків до умов багатфакторної глобальної нестабільності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження впливу глобальної нестабільності на монетарну політику та обґрунтування адаптивних інструментів реагування, спрямованих на збереження стабільності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ще десятиліття тому глобалізація видавалася незворотним процесом, що обіцяв вічне зростання за раху-

нок максимальної ефективності та відкритих кордонів. Проте у 2026 році світ опинився в точці "полікризи". Глобальна нестабільність — від геополітичних конфліктів до кліматичних шоків — перестала бути тимчасовим фоном і перетворилася на головний структурний фактор, що визначає економічну долю націй.

Розглянемо детальніше сутність нестабільності. Так Геєць В. М. розуміє під нестабільністю "...стан системи, що характеризується коливанням внаслідок порушення існуючих у ній взаємозв'язків" [2, с.2]. Могиліна А. В. трактує економічну нестабільність як стан розбалансованості економічної системи держави, що характеризується коливанням макроекономічних показників і нездатністю оперативно реагувати на зміни внутрішніх і зовнішніх умов її функціонування внаслідок порушення існуючих у ній взаємозв'язків. [7, с.131]. Наумова М. А. вважає, що "нестабільність являє собою деформацію структури, функцій або будь-яких процесів соціально-економічних систем, яка змінює ці системи і загрожує їх цілісності. Нестабільність суспільства розуміється як відсутність стійкості і неможливість розвиватися відповідно до змінних умов". Нестабільність може проявлятися як на локальному рівні окремих систем (нестабільність економіки, державної влади тощо), їх взаємодії один з одним, так і на глобальному рівні всього суспільства [8, с.202].

На основі аналізу підходів до трактування в науковій літературі [6, 11, 12, 13] глобальну нестабільність можна розглядати як:

— стан світового економічного середовища, за якого взаємопов'язані політичні, енергетичні, фінансові, соціальні та інші шоки мають системний характер, взаємно посилюють дестабілізаційний вплив, підвищують невизначеність, ризиковість і мінливість економічних процесів, а також ускладнюють прогнозування розвитку світової та національних економік;

— періоди підвищеної глобальної невизначеності, коли економічні агенти та органи економічної політики діють в умовах неповної визначеності щодо поточного стану та перспектив розвитку світової економіки, що ускладнює прийняття рішень і посилює негативний вплив на випуск, інвестиції та фінансові ринки;

— середовище поглиблення макроекономічних дисбалансів, ускладнення світогосподарських зв'язків і трансформації взаємодії між державою та ринком, що впливає на напрями суспільного розвитку, поведінку суб'єктів ринку та зміст економічної політики.

До основних ознак глобальної нестабільності слід віднести зростання невизначеності, посилення нестабільності економічних процесів, взаємозалежність і каскадне поширення ризиків, зниження стійкості економічних систем до зовнішніх шоків, а також ускладнення прогнозування і стратегічного планування. Зазначені характеристики відображають системний характер нестабільності, за якого локальні або регіональні потрясіння швидко трансформуються у масштабні глобальні виклики. Практичними проявами такої нестабільності виступають геополітична напруженість і воєнні конфлікти, фінансові та валютні кризи, інфляційні процеси, енергетичні й логістичні збої, торговельні обмеження та посилення протекціонізму, а також соціальні дисбаланси й міграційні хвилі. Сукупна дія цих чинників формує нові умови функ-

ціонування національних економік, підвищує вимоги до гнучкості економічної політики та актуалізує необхідність адаптації інструментів державного й монетарного регулювання до середовища підвищеної нестабільності.

Зазначені ознаки та прояви глобальної нестабільності формують нові виклики для центральних банків, оскільки ускладнюють підтримання цінової стабільності, знижують передбачуваність інфляційної динаміки та потребують трансформації підходів до реалізації монетарної політики.

У межах даного дослідження виокремлено п'ять основних каналів впливу глобальної нестабільності на грошову політику: інфляційний, курсовий, канал очікувань, фінансовий та цифровий.

В умовах глобальної нестабільності механізм дії монетарної політики зазнає суттєвих змін, оскільки традиційні канали трансмісії функціонують менш передбачувано та вимагають гнучкішого регуляторного підходу. Передусім це стосується інфляційного каналу, оскільки за переважання зовнішніх і пропозиційних шоків динаміка цін значною мірою визначається не внутрішнім попитом, а змінами вартості імпортованих товарів, енергоносіїв і логістичних послуг. У таких умовах підвищення облікової ставки не завжди забезпечує швидкий антиінфляційний ефект, натомість може супроводжуватися стримуванням ділової активності та скороченням обсягів виробництва. У зв'язку з цим особливого значення набуває чітка комунікація центрального банку щодо природи інфляційних шоків, їх можливої тимчасовості та готовності регулятора реагувати на ризики погіршення інфляційних очікувань.

Не менш важливим є курсовий канал, чутливість якого в умовах глобальних потрясінь істотно зростає. Посилення міжнародної невизначеності, перегляд інвесторами оцінок ризику та вплив капіталу здатні провокувати різкі коливання валютного курсу, що, своєю чергою, посилює імпортовану інфляцію та ускладнює підтримання цінової стабільності. Для відкритих економік це означає необхідність поєднання процентної політики з валютними інтервенціями, регулюванням ліквідності та іншими інструментами курсової стабілізації. Така координація дає змогу не лише послаблювати короткострокові валютні шоки, а й знижувати їхній негативний вплив на внутрішню інфляційну динаміку.

Висока невизначеність також підсилює роль каналу очікувань і довіри. У нестабільному середовищі реакція домогосподарств і бізнесу дедалі більше залежить від інформаційних сигналів, оцінки майбутніх ризиків і сприйняття послідовності дій центрального банку. За таких обставин вирішального значення набувають довіра до монетарної влади, здатність утримувати інфляційні очікування в межах цільових орієнтирів та зрозумілість реакційної функції регулятора. Саме тому комунікаційна політика перетворюється на важливий елемент монетарного впливу, що за своєю значущістю дедалі більше наближається до традиційних процентних інструментів.

Суттєво трансформуються і фінансовий канал монетарної трансмісії. Періоди нестабільності супроводжуються розширенням премій за ризик, зниженням ринкової ліквідності, посиленням сегментації фінансових ринків та зростанням ролі небанківських фінансових інституцій. У результаті навіть за незмінного рівня клю-

чової ставки фактичні умови фінансування для економічних агентів можуть погіршуватися. Це свідчить про те, що ефективність процентного каналу значною мірою залежить не лише від формального рівня монетарних параметрів, а й від загального стану фінансової системи. Відповідно, важливими інструментами реагування стають підтримка ліквідності, застосування макропруденційних буферів, стрес-тестування та постійний моніторинг потенційних каналів фінансового зараження.

Окремої уваги потребує цифровий канал, значення якого стрімко зростає внаслідок цифровізації фінансових послуг і прискорення платіжних потоків. Поширення цифрових платформ, нових платіжних рішень і технологічних фінансових інструментів підвищує швидкість реакції фінансової системи на інформаційні імпульси, але водночас може посилювати короткострокову волатильність у кризові періоди. За цих умов монетарна політика має враховувати необхідність модернізації інфраструктури грошового обігу, вдосконалення моніторингу фінансових даних, посилення нагляду за платіжними системами та формування узгоджених підходів до регулювання нових форм приватних грошей і цифрових актівів. Отже, глобальна нестабільність змінює не лише силу, а й саму логіку дії каналів монетарної трансмісії, що вимагає від центральних банків комплекснішого, адаптивнішого та більш комунікаційно орієнтованого підходу до реалізації грошово-кредитної політики.

Приклад України підкреслює практичні наслідки зазначених каналів. В Інфляційному звіті НБУ за жовтень місяць 2025 р. зазначено, що дезінфляцію стримуватимуть додаткові витрати бізнесу, пов'язані з енергетичними дефіцитами, а також зростання адміністративно регульованих цін; водночас прогноз інфляції становив 9,2% у 2025 р. та 6,6% у 2026 р. [14, с. 5]. Паралельно НБУ декларує готовність коригувати траєкторію ставки залежно від балансу ризиків і за потреби відтермінувати пом'якшення [14, с. 6]. 29 січня 2026 року НБУ розпочав цикл пом'якшення, знизивши ключову ставку до 15% на тлі уповільнення інфляції, але за збереження високих очікувань через ризики для енергетичної інфраструктури [15]. Отже, у нестабільному середовищі монетарні рішення дедалі більше спираються на оцінку ризиків, очікувань і стану валютного ринку, а не лише на поточні дані щодо інфляції.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження засвідчило, що в сучасних умовах глобальна нестабільність є одним із визначальних чинників, який змінює логіку формування та реалізації монетарної політики. Її вплив виявляється через поєднання зовнішніх шоків, підвищеної невизначеності, посилення макроекономічних дисбалансів і зростання складності міжнародних економічних взаємозв'язків. У роботі встановлено, що характерними рисами такого середовища є нестійкість економічної динаміки, висока чутливість до зовнішніх ризиків, ускладнення прогнозування та зниження ефективності стандартних регуляторних підходів. Визначено, що за таких обставин трансмісійний механізм грошово-кредитної політики функціонує інакше: посилюється роль інфляційного, валютно-

го, фінансового, комунікаційного та цифрового каналів впливу, а традиційні процентні інструменти вже не забезпечують достатнього результату без їх поєднання з іншими заходами. Обґрунтовано, що ефективність дій центрального банку дедалі більше залежить від здатності враховувати не лише інфляційні процеси, а й валютні коливання, стан фінансового сектору, очікування економічних агентів, а також наслідки цифрової трансформації. Досвід України підтверджує, що в умовах воєнних ризиків, енергетичних дисбалансів та зовнішньоекономічної нестійкості монетарна політика має спиратися на ширший аналітичний інструментарій і більш гнучке поєднання регуляторних рішень. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на кількісне оцінювання впливу окремих каналів глобальної нестабільності на монетарну політику, поглиблення аналізу взаємодії грошово-кредитних і макропруденційних інструментів, а також на розроблення адаптивних сценаріїв реагування центральних банків на різносторонні виклики.

Література:

- Бублик Є.О. Монетарна політика і кредитна підтримка економіки в умовах війни та глобальної нестабільності. Економіка України. 2024. № 10 (755). С. 27—44.
- Геєць В. М. Нестабільність та економічне зростання. Київ: Ін-т екон. прогноз., 2000. 344 с.
- Гриценко А. Національно укорінений розвиток економіки як локальна від повідь на глобальні геоекономічні зрушення. Економіка України. 2023. 66(4 (737). С. 38—54.
- Дзюблюк О. Ефективність режиму інфляційного таргетування як основи монетарної політики в умовах кризових явищ в економіці. Вісник економіки. 2021. Вип. 3. С. 20—40.
- Заїчко І. В., Заволока Ю. М., Майданюк С. І. Монетарна політика в умовах глобальних фінансових криз. Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми. 2025. № 5. С. 1—9.
- Мазаракі А., Уманців Ю. Економічна політика в умовах глобальної нестабільності. SCIENTIA FRUCTUOSA. 2025. № 1. С. 4—23.
- Могиліна А.В. Науково-теоретичні основи економічної нестабільності в контексті її впливу на фінансову безпеку підприємств. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Випуск 39. с. 131.
- Наумова М. А. Теоретичні аспекти дослідження соціально-економічної нестабільності на ринку праці. Приазовський економічний вісник. 2020. Випуск 6 (23). С. 202.
- Нинюк, І. І. Цифровізація монетарної політики як фактор забезпечення фінансової стабільності в Україні. Актуальні питання економічних наук. 2025. 7. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/142/145> (дата звернення: 19 березня 2026 року).
- Сенченко М. Парадигми глобальної стратегії США — концепції глобалізації та глобальної нестабільності. Вісник Книжкової палати. 2021. № 6. С. 3—11.
- Шлапак А. В. Глобальна нестабільність крізь призму фінансового, фіскального і монетарного домінування: дилеми регуляторної політики в міжнародних

масштабах. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. 2023. Вип. 25. с. 35—44.

12. IMF. Riding the Waves: Building Resilience in an Era of High Uncertainty. 2025. URL: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/reo/mcd-cca/2025/may/english/ch2.pdf> (дата звернення: 19 березня 2026 року).

13. Ahir H., Bloom N., Furceri D. The World Uncertainty Index. NBER Working Paper 29763, 2022. URL: <https://www.nber.org/papers/w29763> (дата звернення: 19 березня 2026 року).

14. Національний банк України. Інфляційний звіт. Жовтень 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q4_en.pdf?v=14 (дата звернення: 24 березня 2026 року).

15. Harmash O. Ukraine's central bank cuts key rate to 15% after inflation slows. Reuters. 29.01.2026. URL: <https://www.reuters.com/business/finance/ukraines-central-bank-cuts-key-rate-15-after-inflation-slows-2026-01-29/> (дата звернення: 25 березня 2026 року).

References:

1. Bublik, Ye.O. (2024), "Monetary policy and credit support for the economy under war and global instability", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 10 (755), pp. 27—44.

2. Heiets, V.M. (2000), *Nestabilnist ta ekonomichne zrostannia [Instability and economic growth]*, In-t ekon. prohozuv., Kyiv, Ukraine.

3. Hrytsenko, A. (2023), "Nationally rooted economic development as a local response to global geo-economic shifts", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 66, no. 4 (737), pp. 38—54.

4. Dziubliuk, O. (2021), "Efficiency of the inflation targeting regime as the basis of monetary policy under crisis phenomena in the economy", *Visnyk ekonomiky*, vol. 3, pp. 20—40.

5. Zaichko, I.V., Zavaloka, Yu.M. and Maidaniuk, S.I. (2025), "Monetary policy under global financial crises", *Sotsialnyi rozvytok: ekonomiko-pravovi problemy*, vol. 5, pp. 1—9.

6. Mazaraki, A. and Umantsiv, Yu. (2025), "Economic policy under global instability", *SCIENTIA FRUCTUOSA*, vol. 1, pp. 4—23.

7. Mohylina, A.V. (2014), "Scientific and theoretical foundations of economic instability in the context of its impact on the financial security of enterprises", *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, vol. 39, p. 131.

8. Naumova, M.A. (2020), "Theoretical aspects of the study of socio-economic instability in the labor market", *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, vol. 6 (23), p. 202.

9. Nyniuk, I.I. (2025), "Digitalization of monetary policy as a factor in ensuring financial stability in Ukraine", *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*, vol. 7, available at: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/142/145> (Accessed 19 March 2026)

10. Senchenko, M. (2021), "Paradigms of the US global strategy: concepts of globalization and global instability", *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, vol. 6, pp. 3—11.

11. Shlapak, A.V. (2023), "Global instability through the prism of financial, fiscal and monetary dominance: dilemmas of regulatory policy on an international scale",

Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seria: Ekonomika, vol. 25, pp. 35—44.

12. IMF (2025), "Riding the Waves: Building Resilience in an Era of High Uncertainty", available at: <https://www.imf.org/-/media/files/publications/reo/mcd-cca/2025/may/english/ch2.pdf> (Accessed 19 March 2026).

13. Ahir, H., Bloom, N. and Furceri, D. (2022), "The World Uncertainty Index", NBER Working Paper, no. 29763, available at: <https://www.nber.org/papers/w29763> (Accessed 19 March 2026).

14. National Bank of Ukraine (2025), "Inflation Report. October 2025", available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2025-Q4_en.pdf?v=14 (Accessed 24 March 2026).

15. Harmash, O. (2026), "Ukraine's central bank cuts key rate to 15% after inflation slows", Reuters, 29 January, available at: <https://www.reuters.com/business/finance/ukraines-central-bank-cuts-key-rate-15-after-inflation-slows-2026-01-29/> (Accessed 25 March 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 02.04.26

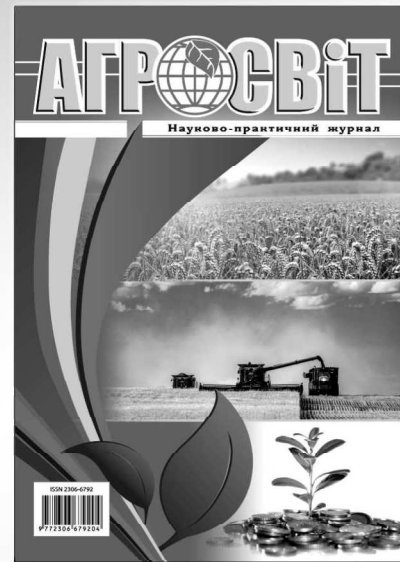
Процеңзовано / Revised: 13.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 21.04.26

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292